

[Undervisningsministeren.]

statslånsbestemmelserne for husholdnings-skolerne også på husholdningsseminarierne i stedet for som hidtil at være henvist til i hvert enkelt foreliggende tilfælde at søge bevillingsmæssig tilslutning til anvendelse af de pågældende regler. Disse er samtidig ført à jour efter den ved tekststanmærkning til finansloven gennemførte forbedring af lånemuligheden.

Endvidere foreslås aldersbetingelsen i hen-seende til opnåelsen af elevunderstøttelse nedsat således, at eleven blot skal være fyldt 17 år inden kursusets afslutning, medens elever hidtil har skullet være fyldt 17 år inden kursusets begyndelse. Endelig foreslås det pligtige timetal, udover hvilket en hus-holdningslærerinde skal have en særligt be-regnet overtimebetaling, nedsat fra 1 200 til 1 100 timer årlig.

Hovedbestemmelserne i lovforslaget er som anført de ændrede tilskudsbestemmel-ser, der genopretter den hidtidige tilskuds-mæssige ligestilling mellem højskoler, land-brugsskoler og husholdningsskoler, og det må anses for rimeligt og ønskeligt, at disse tilskudsregler som foreslået i ikrafttrædel-sesbestemmelsen ligesom for højskolernes vedkommende får gyldighed for det stats-tilskud, der beregnes i finansåret 1955—56 på grundlag af skolernes virksomhed i 1954—55.

Hermed er redegjort for det væsentlige i det fremsatte lovforslag, hvorom jeg iøvrigt tillader mig at henvise til det i bemærk-ningerne til forslaget anførte, og jeg skal anbefale lovforslaget til velvillig behand-ling og fremme i det høje ting.

Jeg har endvidere den ære for det høje ting at fremsætte *forslag til lov om oprettelse af Statens kunsthåndværk og Eckersberg-Thorvaldsenfondet* — to fonds eller dispositions-bevillinger, hvis tilvejebringelse vil være af afgørende betydning for dansk billedkunst og dermed for en vigtig side af dansk kulturliv.

Ved etableringen af det første og vigtigste af disse fonds — det, der i forslaget benævnes Statens kunsthåndværk — er det hensigten at fremskaffe midler til en billedkunstnerisk udsmykning af statens og andre offentlige bygninger, d. v. s. i første række til en for-syning af disse bygninger med en udsmyk-

ning, der indgår som et led i selve bygningen. Formålsbestemmelsen er formuleret så rum-meligt, at den foruden de kendte udsmyk-ningsformer som vægmalerier, mosaikker, skulpturer og lignende åbner mulighed også for nye kunstformer, som den kunstneriske udvikling måtte skabe.

Det forholder sig sådan, at den danske stat i øjeblikket i det store og hele ikke yder noget til udsmykning af sine bygninger. Når man undertiden i disse bygninger kan finde kunstnerisk udsmykning, skyldes det som regel ikke staten, men den påskønnelses-værdige virksomhed, der udøves af private fonds og legater — først og fremmest Ny Carlsbergfondet — en virksomhed, som i ikke så få tilfælde er kommet statslige og kommunale bygninger tilgode. Hvis staten selv var gået i spidsen, ville dens eksempel sikkert være blevet efterfulgt ved en række andre byggerier, ved opførelsen af forsam-lingshuse, menighedssale o. s. v.

Det ville af mange grunde være ønskeligt, om den kunstneriske udsmykning i byg-ninger, der står åbne for offentligheden, herunder hoteller, mødelokaler, skoler o. s. v., kunne føres i gunstig retning. Det bør retfærdigvis tilføjes, at der i de senere år i ikke få tilfælde er vist initiativ. På skoleområdet kan henvises til f. eks. Aaby skole ved Aarhus.

Der er vist få af os, der ikke, når vi træder ind i vore gamle kalkmaleriudsmykkede landsbykirker, bliver grebet af disse billeder, og det ikke alene fordi århundreders alder altid giver et menneskeværk en særlig stem-ning, men også fordi mange af kalkmaleri-erne på en så fremragende måde giver udtryk for datidens kunstfølelse, således at vi endnu i dag beriges derigennem. De middelalderlige kalkmalerier havde deres særlige funktion i det daværende samfund; senere tiders samfundsformer efterlod os andre billedkunstneriske monumenter, for visse perioders vedkommende af mere eksklusiv karakter, men dog af en sådan art og værdi, at vi i dag skønner på dem som hørende til nationens kulturskatte.

Det er sikkert et helt kompleks af årsager, der ligger bagved det forhold, at statens aktive deltagelse i denne gren af dansk kunsthåndværk næsten kan siges at være ophørt. Kort sammenfattet kan det siges, at sam-fundsudviklingen har ført med sig, at de

[Undervisningsministeren.]

private mæcener er ved at rykke i baggrunden, medens de offentlige institutioner, som demokratiet har skabt, endnu ikke er rykket frem i tilstrækkelig grad som aftagere og beskyttere af kunst. Der kan på den måde siges at være skabt et tomrum for kunstens udøvere, en situation, der har medført en ikke ringe usikkerhed for dem, ikke mindst med virkning for deres økonomiske kår.

Også arkitekturens udvikling i nyere tid har spillet en rolle for omfanget af den billedkunstneriske udsmykning. Adskillige af vor tids arkitekter har betragtet arkitekturen som en selvtilstrækkelig kunstart, som kun i ringe grad kunne give plads for andre kunstarter. Det vil ikke være vanskeligt her i København at finde bygninger, der er tegnet af arkitekter med en sådan indstilling.

En af de mere væsentlige årsager til, at statens bygninger mangler kunstnerisk udsmykning, er utvivlsomt også, at ansvaret for statens byggeri med tiden er blevet fordelt på en lang række organer — institution, fagministerium, boligministerium, finansministerium o. s. v. — af hvilke ingen har haft som klart formuleret særopgave at tage sig af udsmykningen. Når man tænker på den berigelse, det ville være for hele landets befolkning, om man i vore offentlige bygninger kunne mødes med og blive fortrolig med vor tids kunst, og på den inspiration, som de store opgaver kunne give vore kunstnere, så kan man ikke andet end tilstræbe, at fortidens mangler afløses af en fremtidsordning, der er forbundet med virkeligt ansvar.

Landets kommuner har i højere grad end staten været opmærksomme på betydningen af den billedkunstneriske udsmykning. Byer som Aarhus og Odense har ofret store summer på sådanne opgaver. For mange kommuner vil det dog være meget vanskeligt at klare udgifterne til lidt mere omfattende arbejder, og det var derfor ønskeligt, om staten kunne støtte det frivillige kommunale initiativ i denne henseende.

Der er ingen tvivl om, at det vil være af uvurderlig betydning for den opvoksende slægt at kunne færdes i skoler og læreanstalter, hvor maleres og billedhuggeres

arbejder kan virke inspirerende og stimulerende på de unges livsforståelse, og for hele landets befolkning at kunne opleve kunsten i offentlige bygninger, kirker, rådhus, biblioteker, hospitaler o. s. v.

En del af de tilstedeværende medlemmer af det høje ting kan sikkert erindre den danske kunstnerstands store demonstrationstog til Christiansborg i 1953. Hovedformålet med dette var at henlede regerings og folketings opmærksomhed på den statsopgave, der foreligger med hensyn til udsmykning af statens bygninger.

Det, som kunstnerne og deres organisationer først og fremmest ønskede, var, at der ved ethvert statsligt byggeri skulle afsættes et beløb, svarende til mindst 2 pct. af byggesummen, der skulle indgå i et fond til fremme af de bildende kunstneres medvirken ved bygningers udformning og udsmykning. En sådan ordning ville i princippet svare til ordninger, der er gennemført i andre vesteuropæiske lande som Frankrig, Holland og Vesttyskland. Sverige kan også nævnes i denne forbindelse. Intet af disse steder regner man dog med en procent-sats, der ligger fast på de 2 pct., som kunstnerne ønskede herhjemme.

Den kommission, der blev nedsat efter kunstnernes henvendelse, undervisningsministeriets kunstkommission, er imidlertid kommet til det resultat, at en fast procentbevilling til udsmykning af statsbygninger ikke er nogen ideel løsning. Der ville komme store administrative vanskeligheder frem ved afgørelsen af, hvilket byggeri der skulle belægges med afgift, og hvilket der skulle nyde godt af udsmykningen. En procentbevilling ville også komme til at svinge med byggeriets omfang i de enkelte år, hvilket kunne vanskeliggøre planlægningen af de meget store, flerårige udsmykningsprojekter.

Afgørende for kommissionen har det imidlertid været, at man ikke kan inddrage det kommunale byggeri under en procentordning. Det kommunale selvstyre gør det umuligt at pålægge kommunerne nogen afgift, og skal afgiften kun lægges på statsbyggeri, vil det være urealistisk at tænke sig, at denne afgift i videre omfang skulle kunne komme det kommunale byggeri tilgode.

Kunstkommissionen har skåret igennem

[Undervisningsministeren.]

med et forslag om oprettelse af et fond, Statens kunstfond, der i lighed med f. eks. Statens almindelige Videnskabsfond på de årlige finanslove får stillet et bestemt beløb til rådighed til uddeling gennem fondets bestyrelse. Det årlige beløb foreslås sat til 700 000 kr. Dette beløb ligger betydeligt under, hvad kunstnerne havde forestillet sig at kunne opnå med en 2 pct.s ordning, som under normale forhold måtte antages at ville have givet ca. 2 mill. kr. årligt; og når man tænker på bekostningen ved de enkelte opgaver, er det naturligvis begrænset, hvad der vil kunne udføres for de foreslåede 700 000 kr. Men det må være rimeligt, at en nyordning som den, der her er tale om, startes med et beløb som foreslået.

I denne forbindelse må det nævnes, at således som forslaget er udformet, må det årlige beløb på 700 000 kr. forventes at fremkalde andre tilskud til udsmykningsformål. Dette hænger sammen med forslaget om, at indtil en trediedel af fondets rådighedssum skal kunne anvendes som tilskud til kommunale bygninger eller andre for offentligheden eller for videre kredse tilgængelige bygninger og anlæg. Forudsætningen for ydelse af tilskud til disse ikke-statslige bygninger er, at en betydelig del af udgifterne i forbindelse med deres udsmykning afholdes af den pågældende bygherre. Reelt skulle der ved oprettelsen af Statens kunstfond derfor — efter de beregninger, kommissionen har anstillet — årligt blive ca. 1 mill. kr. til rådighed til udsmykningsopgaver.

Administrationen af kunstfondet foreslås lagt i hænderne på en styrelse på 12 medlemmer, repræsenterende de forskellige interesser, der her kommer på tale, nemlig undervisningsministeriet, boligministeriet, statens museum for kunst, de kommunale råd og organisationer, kunstakademiets akademiråd og de anerkendte faglige kunstnerorganisationer. Den daglige ledelse af fondet tænker man sig henlagt til et mindre forretningsudvalg på 4—5 medlemmer. De

nærmere regler om forvaltningen skal fastsættes ved en kgl. anordning. Et udkast til denne anordning er udarbejdet af kunstkommissionen.

Det må naturligvis blive fondets styrelse, der skal godkende, hvilke bygninger der skal udsmykkes, og hvilke kunstnere der skal udføre arbejderne. Det ligger imidlertid klart, at man i første række tænker udsmykningsarbejderne udført i forbindelse med nybygninger, hvorved et kunstnerisk samarbejde mellem arkitekt og kunstner kan komme i gang lige fra byggeriets start. Men dette betyder ikke, at det skal være udelukket i begrænset omfang også at komme allerede eksisterende bygninger til hjælp, hvor disse i særlig høj grad trænger til udsmykning.

Den anden af de foreslåede dispositionsbevillinger tager sigte på en løsning af et andet af de hovedproblemer, som kunstnerne rejste ved deres henvendelse til regeringen.

Vi har alle hørt om eksempler på, at kunstværker, erhvervet fra kunstneren for et beskedent beløb, med tiden kan stige i pris og indbringe ejeren betydelige fortjenester ved videresalg, og man kan, når man står overfor sådanne tilfælde, ikke lade være med at spørge sig selv, om det nu også er rimeligt, at kunstneren eller hans efterladte, der ofte sidder i dårlige kår, ikke får nogen som helst andel i denne fortjeneste. I nogle lande har man søgt at hjælpe på dette forhold ved at anerkende et retligt begreb, den såkaldte „droit de suite“. Efter denne kan kunstneren eller hans efterladte ved offentligt salg eller ved auktionssalg få en andel af den eventuelle fortjeneste. Forslag om en sådan ordning har også været fremme herhjemme. Det er imidlertid klart, at det vil være uhyre vanskeligt for kunstnerne at føre kontrol med omsætningen af deres billeder, og i de lande, hvor „droit de suite“-ordningen findes, er det da også kun relativt små beløb, der kommer ind til kunstnerne.

I Norge har man forsøgt sig med en anden

[Undervisningsministeren.]

fremgangsmåde. Man har indført en omsætningsafgift på al offentlig omsætning af kunst. Afgiften indgår i et fond, „Bildende Kunstneres Hjælpesfond“, hvoraf man så støtter ældre værdige og trængende kunstnere og også i et vist omfang talentfulde yngre kunstnere. En lignende omsætningsafgift og dermed et lignende understøttelsesfond var oprindelig ønsket også af danske kunstnere.

Det er givet, at en meget stor del af vore billedkunstnere lever under økonomisk vanskelige vilkår, og der er derfor et stort behov for et sådant understøttelsesfond. De legatmidler, der i forvejen står til rådighed for kunstnerne, er ikke store, og regeringen er derfor gået ind for, at man søger at komme denne gruppe mennesker — og derigennem dansk kunst — til hjælp ved etableringen af en særlig understøttelsesbevilling.

Ved den nærmere undersøgelse af de foreliggende muligheder er man meget tilbage for indførelsen af den norske ordning med en omsætningsafgift, idet man bl. a. har frygtet, at en effektiv kontrol med salget af kunst ville være umulig at gennemføre på tilfredsstillende måde her i landet, hvor kunstomsætningen er betydeligt større end i Norge, og i alle tilfælde ikke ville kunne etableres uden et omfattende administrationsapparat.

Man har derfor valgt at foreslå, at der på tilsvarende måde som med hensyn til Statens kunstfond på de årlige finanslove stilles et i loven fikseret beløb til rådighed til disse understøttelsesformål, og man har ment, at denne bevilling ikke kunne sættes lavere end til 75 000 kr. årlig. Også her bør der holdes en mulighed åben, for at beløbets størrelse kan tages op til fornyet overvejelse i lyset af de erfaringer, der indvindes.

Denne bevilling foreslår man at give navnet Eckersberg-Thorvaldsensfondet, hvorved den opkaldes efter henholdsvis en maler og en billedhugger, der har haft særlig betydning i dansk kunst, på samme måde som man indenfor det videnskabelige liv har opkaldt „Rask-Ørsted Fondet“ efter to særlig navnkundige danske videnskabsmænd.

Eckersberg-Thorvaldsensfondet tænkes ledet af en styrelse med repræsentation for undervisningsministeriet samt de orga-

ner, der har særligt kendskab til kunstneres personlige forhold, nemlig statens museum for kunst, akademirådet og de faglige organisationer.

Jeg tror, at gennemførelsen af det foreliggende lovforslag på afgørende måde indenfor en vigtig del af vort kulturliv vil medvirke til at styrke vor stilling blandt kulturnationer. Jeg vil derfor, idet jeg iøvrigt henviser til bemærkningerne til forslaget og til kunstkommissionens betænkning vedrørende disse spørgsmål, anbefale lovforslaget til hurtig og velvillig behandling i det høje ting.

Med hensyn til den økonomiske dækning for de udgifter, forslaget medfører, tillader jeg mig at henvise til det af den højtærede finansminister i dag fremsatte lovforslag (sp. 2243).

Den første sag på dagsordenen var:

Fremsættelse af lovforslag.

Formanden: Jeg giver ordet til det ærede medlem hr. Alfred Jensen, for at han som ordfører for forslagsstillerne kan fremsætte to i går anmeldte lovforslag.

Ordføreren for forslagsstillerne (Alfred Jensen): På den kommunistiske gruppes vegne har jeg den ære for det høje ting at fremsætte forslag til lov om dyrtidstillæg til arbejdsløse og forslag til lov om ændring i lov om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring m. v.

De arbejdsløses forhold er i al almindelighed dårlige og utilfredsstillende. Når en arbejder stødes ud i ledighed, går hans indtægt som oftest ned på omkring 50 pct. af den løn, han oppebærer ved almindeligt arbejde. Det er klart, at en sådan reduktion i indkomsten bevirker, at det ikke bliver muligt at klare den tilværelse, som en arbejder og en arbejderfamilie har, uden at der sker de største indskrænkninger i forbruget. Sådanne indskrænkninger kan naturligvis kun til en vis grad foretages; derfor ved vi, at hvis en arbejder bare en kort tid stødes ud i arbejdsløshed, forringes hans forhold ganske alvorligt.

Dertil kommer naturligvis de psykiske virkninger af at være så at sige sat udenfor